

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 5780/2021
17.05.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је законски заступник ББ из ..., кога је у поступку по ревизији заступала адвокат Рада Рвовић из ..., против тужене ВВ из ..., чији су пуномоћници Немања Витомировић и Дражен Рацић, адвокати из ..., ради поништаја заложне изјаве, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 85/21 од 31.05.2021. године, у седници одржаној 17.05.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 85/21 од 31.05.2021. године.

Образложење

Пресудом Основног суда у Суботици П 464/18 од 22.05.2018. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев за поништај заложне изјаве дате у форми Јавнобележничког записа од 20.03.2015. године ОПУ 593-2015 од стране тужиље, као и захтев тужиље за накнаду трошкова поступка. Ставом другим изреке, обавезана је тужиља да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 81.000,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 85/21 од 31.05.2021. године, ставом првим изреке усвојена је жалба тужиље и преиначена првостепена пресуда, тако што је поништена заложна изјава дата у форми јавнобележничког записа од 20.03.2015. године ОПУ 593-2015 од стране тужиље и обавезана тужена да тужиљи накнади трошкове парничног поступка у износу од 122.300,00 динара. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиљи накнади трошкове другостепеног поступка у износу од 107.630,00 динара. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужене за накнаду трошкова одговора на жалбу.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је изјавила ревизију због погрешно утврђеног чињеничног стања, битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући правилност побијане пресуде у смислу члана 408. у вези члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11... 18/20), Врховни суд је нашао да је ревизија неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању на расправи пред другостепеним судом, између тужиље и тужене закључен је Уговор о зајму 18.03.2015.године (преко адвоката Ане Маравић), који су обе потписале, са роком отплате од два месеца. Након тога, супруг тужене ГГ је предао тужиљи 4.000,00 евра. Уговор је пратила спорна заложна изјава тужиље у форми Јавнобележничког записа ОПУ 593-2015 од 20.03.2015. године код јавног бележника, у коме је констатовано да је тога дана приступила у јавнобележничку канцеларију ради давања заложне изјаве, да је способна да прочита и потпише исправу, да је способна и овлашћена за давање заложне изјаве, да постоји њена озбиљна и слободна воља за предузимање овог посла и да је, након што јој је јавни бележник објаснио смисао и последице предузимања овог правног посла, у његовом присуству дала заложну изјаву. У заложној изјави је констатовано: да је заложни дужник власник непокретности (која је предмет заложне изјаве) на којој нема терета, Лист непокретности бр. ... К.О., ... (издат од стране РГЗ СКН Суботица од 17.03.2015. године), садржина уговора о зајму (члан 1.); изјава заложног дужника да изричито, безусловно и неопозиво дозвољава да се у корист заложног повериоца на тој непокретности укњижи заложно право – извршна вансудска хипотека (*clausula intabulandi*) на износ од укупно 4.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате, по свим обавезама које проистичу из уговора о зајму, рок враћања зајма (члан 2.); изјава хипотекарног дужника којом неопозиво овлашћује хипотекарног повериоца да наплати обезбеђено потраживање из цене добијене продајом хипотековане непокретности у складу са вансудским поступком продаје утврђеним Законом о хипотеци, без подношења тужбе суду и да ће у таквом случају хипотекована непокретност бити испражњена и предата у посед хипотекарном повериоцу у року од 15 дана од закључења уговора, осим ако је хипотека успостављена само на сувласничком уделу, као и сва упозорења прописана чланом 15. наведеног Закона (члан 3.). Сваку страну заложне изјаве потписали су тужиља и јавни бележник. На основу заложне изјаве тужиље у наведеном Листу непокретности уписана је вансудска хипотека на предмету хипотеке у корист тужене, ради обезбеђења њеног потраживања према тужиљи из наведеног уговора о зајму. Тужиља није вратила туженој дуг у уговореном року (18.05.2015. године), а ни накнадно. Након упућене опомене тужиљи, тужена је на основу предметне заложне изјаве поднела предлог за извршење ради продаје хипотекарне непокретности ради намирања потраживања из уговора о зајму из средстава остварених продајом.

Тужиља је (након давања заложне изјаве) два пута лечена на одељењу ...: од 24.06.2015. године до 14.07.2015. године у Општој болници у ... због напетости и нервозе, несанице и страха (одакле је отпуштена са завршном дијагнозом: ... ..) и од 31.07.2015. године до 18.08.2015. године у СПБ „...“ у ... (где је преведена на продужено лечење), због напетости, снижене толеранције, емоционалне преосетљивости и соматизације (одакле је отпуштена са завршном дијагнозом: ... ..). Током првог лечења код тужиље је констатовано, између осталог, психоорганско

опадање умерено тешког степена - .../... (након психолошке експлорације њеног когнитивног функционисања), да није исправно оријентисана у времену и интелектуалне способности у граничном опсегу на доњој граници према менталној заосталости (налаз психолога др мр. Биљане Ђукетић од 14.07.2015. године). Решењем Основног суда у Суботици Р2 142/15 од 15.10.2015. године (правноснажно 27.10.2015. године), тужила је делимично лишена пословне способности, те је одређено да не може самостално располагати покретном и непокретном имовином, нити да самостално одлучује о потреби психијатријског лечења без сагласности староца, да је њена пословна способност једнака пословној способности старијег малолетника, да се дејство одлуке одлаже до дана правноснажности исте, и одређен рок од 3 године од правноснажности решења у оквиру кога ће се проверавати да ли постоје разлози за даље трајање изречене мере. Ово решење је донето на основу налаза и мишљења вештака специјалисте неуропсихијатра, специјалисте психијатрије и судске психијатрије од 05.10.2015. године, према којем је тужила неспособна за исправно расуђивање јер код ње постоји трајни ментални поремећај који задовољава дијагностичке критеријуме (...-...) класификација за поремећај личности са ..., који поремећај је одликован дубоким оштећењем личности у процесу усклађености и интеграција психичких функција. Решењем Центра за социјални рад Града Суботица од 08.11.2015. године (правноснажно 16.12.2015. године), тужила је стављена под старатељство сина ББ, које обухвата старање о њеној личности, заступање, прибављање средстава за издржавање, управљање и располагање имовином штићеника.

Графолошким вештачењем преко судског вештака графолога је утврђено да је тужила потписала предметну заложну изјаву. Медицинским вештачењем преко др Наде Васковић Маравић, судског вештака специјалисте неуропсихијатрије (налаз и мишљење од 19.05.2016. године, допунски налаз од 29.04.2021. године и исказ вештака), утврђено је да је тужила просечних интелектуалних способности, да спада у категорију граничне интелигенције (IQ 71), да је личност са ..., да има психоорганско опадање умерено тешког степена (... .../...), да у време сачињавања заложне изјаве 20.03.2015. године није била способна да разумно расуђује, изрази правно релевантну вољу за сачињавање заложне изјаве, схвати значај ове правне радње и управља својим поступцима, да није била способна да располаже непокретном имовином, те да је тог дана била ограничено пословно способна.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да је тужбени захтев неоснован, позивајући се на одредбе чланова 56. ставови 1., 2. и 3., 103. став 1., 111., 114., 115. и 116. у вези одредаба чланова 12., 13. и 17. Закона о облигационим односима (ЗОО) и чланова 2., 8, 9., 14., 15. ставови 1 и 3., 43. и 44. Закона о хипотаци. Ово стога што изведеним доказима тужила није доказала да се на предметној заложној изјави не налази њен потпис, имајући у виду да је графолошким вештачењем утврђено да се на заложној изјави налази њен потпис, а ни да у моменту сачињавања заложне изјаве 20.03.2015. године није имала пословну способност због болести која је код ње присутна уназад 8 – 10 година, због које је делимично лишена пословне способности (што су били разлози због којих је тражен поништај заложне изјаве). Наиме, првостепени суд није прихватио налаз и мишљење вештака др Наде Васковић Маравић, имајући у виду различито мишљење (у односу на мишљење овог судског вештака) лекара Клиничког центра Србије у другим предметима и другим поступцима (у којима се такође утврђивала способност тужиле за расуђивање),

мишљење јавног бележника који је био надлежан да процењује њену способност за расуђивање у време давања заложне изјаве, и да нико од блиских особа тужиле (њена деца) није раније указао на проблеме у њеном понашању (задуживање и оптерећење имовине хипотекама), који су по њиховим наводима из предлога за лишење пословне способности у то време већ постојали. С тим у вези, првостепени суд је имао у виду да је пресудом Вишег суда у Суботици П 2/16 од 02.11.2017. године (потврђена пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 372/18 од 22.02.2018. године) одбијен захтев тужиле (тужба поднета преко староца 08.01.2016. године) ради поништаја уговора о купопродаји непокретности - њиве од 12.03.2014. године закљученог између тужиле као купца и ДД као продавца (овереног пред Основним судом у Суботици дана 14.03.2014. године), из разлога што су се вештаци Клиничког центра Србије – Клиника за психијатрију – Одсек за судску психијатрију Београд у свом налазу изјаснили да нема поузданих медицинских чињеница на основу којих би се могао извести поуздан закључак о пословној способности тужиле у то време.

Другостепени суд је, позивајући се на одредбе члана 56. ставови 1., 2. и 3. и члана 111. ЗОО, закључио да је тужбени захтев основан, заснивајући своју одлуку, за разлику од првостепеног суда, на налазу и мишљењу судског вештака др Наде Васковић Маравић, специјалисте неуропсихијатрије према којем тужила у време сачињавања заложне изјаве 20.03.2015. године није била способна да разумно расуђује, да изрази правно релевантну вољу за сачињавање заложне изјаве, схвати значај ове правне радње и управља својим поступцима, да је била ограничено пословно способна и да није била способна да располаже непокретном имовином, без обзира што у то време није формално била лишена пословне способности одлуком надлежног органа. Имајући у виду изнето, налазећи да је тужба у овој правној ствари поднета у року из члана 117. ЗОО (11.01.2016. године), другостепени суд је преиначио првостепену пресуду, тако што је поништио заложну изјаву дату у форми Јавнобележничког записа од 20.03.2015. године ОПУ 593-2015 од стране тужиле.

Код овако утврђеног чињеничног стања, правилно је другостепени суд закључио да у време давања предметне заложне изјаве тужила није била у потпуности способна за расуђивање, правилно заснивајући овакав закључак на налазу и мишљењу др Наде Васковић Маравић, специјалисте неуропсихијатрије, од 19.05.2016. године, допунског налаза и мишљења од 29.04.2021. године, као и њеног исказа (пред првостепеним и другостепеним судом), датог у свему у складу са правилима струке.

Сходно одредби члана 146. став 1. Породичног закона, пунолетно лице које због болести или сметњи у психо-физичком развоју није способно за самостално расуђивање те због тога није у стању да се само стара о себи и о заштити својих права и интереса може бити потпуно лишено пословне способности. Сходно одредби члана 147. став 1. истог закона, пунолетно лице које због болести или сметњи у психо-физичком развоју својим поступцима непосредно угрожавасопствена права и интересе или права и интересе других лица може бити делимично лишено пословне способности.

Одредбом члана 56. ЗОО прописано је да је за закључење пуноважног уговора потребно да уговарач има пословну способност која се тражи за закључење тог уговора (став 1.), да ограничено пословно способно лице може без одобрења свог законског заступника закључивати само оне уговоре чије му је закључивање законом дозвољено

(став 2) и да су остали уговори тих лица, ако су закључени без одобрења законског заступника рушљиви, али могу бити оснажени њиховим накнадним одобрењем (став 3). Одредбом члана 111 овог закона прописано је да је уговор рушљив када га је закључила страна ограничено пословно способна, те да је при његовом закључењу било мана у погледу воље страна, па и када је овим Законом или посебним прописом одређено.

Правилно је становиште другостепеног суда да је за закључење пуноважног уговора потребно да уговарач има пословну способност која се тражи за закључење тог уговора, а уколико је уговор закључило лице које је ограничено пословно способно, тај правни посао је рушљив. Ако се несумњиво утврди да је у време закључење одређеног правног посла лице било пословно неспособно, правни посао које то лице закључи је рушљив, без обзира да ли је то лице у време закључења уговора формално, судском одлуком била одузета пословна способност. Ово стога што се судском одлуком којом се неком лицу одузима или ограничава пословна способност, суштински правно стање уподобљава реалном стању, како би се зарад правне сигурности и шира јавност обавестила о томе, као и ради заштите интереса самог лица које се на тај начин ставља у посебан правни режим. Реално је и логично да лице коме је одузета пословна способност није постало неспособно за закључивање правних послова тренутком правноснажности судског решења којим му се одузима пословна способност. Да би се неком лицу одузела или ограничила пословна способност, потребно је да буде уочено да то лице није у могућности да схвати значај правних радњи које предузима и да није у стању да управља својим поступцима у правном смислу. Најчешће те околности први уоче блиски сродници који покрећу поступак ради одузимања (ограничавања) пословне способности. Сам поступак траје извесно време, јер је потребно да се несумњиво утврди да лице нема пословну способност (односно да има за обављање неких правних радњи), па тако дан правноснажности судског решења о одузимању или ограничавању пословне способности неког лица јесте само формално дан од кад та чињеница постаје позната свима, али не представља апсолутни доказ да је до тог момента лице било потпуно пословно способно.

Супротно наводима ревизије, једино вештачење које је изведено током првостепеног и другостепеног поступка је вештачење преко судског вештака др Наде Васковић Маравић. Тачно је да се на расправи пред другостепеним судом пуномоћник тужиле није противио да се у овом поступку користи и налаз и мишљење Клиничког центра Србије из другог судског поступка. Међутим, налаз и мишљење Клиничког центра се и квалитативно и квантитативно разликује од налаза и мишљења судског вештака др Наде Васковић Маравић, која је обавила вештачење у овом предмету. У налазу Клиничког центра Србије, осим навођења дијагноза, односно болести од којих је тужила несумњиво боловала у време делимичног лишења пословне способности, односно након 15-ог јула 2015. године (прва хоспитализација), изостало је изјашњење да ли су се, када и на који начин те болести испољиле код тужиле, колико је по правилу медицинске струке и науке потребно да се те болести развију код оболелог (без обзира на непостојање медицинске документације) и на који начин оне могу бити препознате од стране како њихових најближих (чланова породице), тако и трећих лица (јавни бележник, адвокати и друга лица).

На основу члана 414. став 1. ЗПП одлучено је као у изреци.

**Председник већа-судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић